

Miljønødretsdommen

Retten i Vordingborgs dom af
3. september 1993

Redigeret af
MATTHIAS SMED LARSEN
Fuldmægtig, cand.jur.

De dele af værket, der ikke er undtaget fra ophavsret i medfør af § 9, stk. 1, i lov om ophavsret, gøres tilgængelige under licensen »Creative Commons Kreditering-IngenBearbejdelse 4.0 International« (CC BY-ND 4.0). Licensens vilkår kan tilgås på Creative Commons' hjemmeside via <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Teksten er sat med Equity af Matthew Butterick

Melius Forlag · 2026

ISBN 978-87-976913-0-4

Forord

Den 8. april 2025 afsagde Københavns Byret en dom, hvor en demonstrant blev fundet straffri for overtrædelse af ordensbekendtgørelsens § 18, stk. 1, jf. § 3, stk. 1, (forstyrrelse af den offentlige orden) og overtrædelse af straffelovens § 264, stk. 1, nr. 3 (husfredskrænkelse). Retten fandt, at demonstranten i begge tilfælde var straffri i henhold til straffelovens § 14 om nødret, idet de nævnte overtrædelser blev begået med henblik på at afværge en trussel mod et beskyttet habitat for den store vandsalamander (Rettens sag nr. SS 80-29329/2023 [anket], Domsdatabasen nr. 1114/25).

Som led i sin begrundelse for, at straffelovens § 14 var materielt anvendelig i det foreliggende tilfælde, henviste retten til Retten i Vordingborgs dom af 3. september 1993 i sag nr. SS 273/92, hvor Retten i Vordingborg udtalte, at skade på miljøet kan sidestilles med »skade på person eller gods« sådan som disse begreber anvendes i straffelovens § 14. Dommen fra 1993 angik blokeringen af en spildevandsledning med henblik på at hindre forurening af et farvand, og tiltalte blev frifundet for straf med henvisning til § 14.

Det er ikke første gang, at dommen fra Retten i Vordingborg er blevet påberåbt ved domstolene. I lyset af »bæredygtighedskrisen« (se *Annemette Fallentin Nyborg*: Om forholdet mellem dansk-europæiske menneskerettigheder og bæredygtighedskrisen, Djøf Forlag 2025, s. 38-42) er der nemlig i stigende omfang personer, der begår lovovertrædelser med det erklærede formål at stoppe trusler mod miljøet/klimaet (se eks. *ibid.*, s. 81-83). Nogen ser sådanne overtrædelser som civil ulydighed, der har til formål at »råbe op« om et problem, og accepterer i denne forbindelse strafansvar, mens andre argumenterer for, at der er tale om egentlig straffri nødret. Sidstnævnte er i sagens natur et mere konkret argument, der er svært at komme igennem med ved domstolene, hvilket også afspejles af, at Københavns Byret i den ovennævnte sag ikke fandt, at nødretsbetragtninger relateret til *klimaet* kunne retfærdiggøre en række andre lovovertrædelser, da retten ikke fandt det »tilstrækkeligt bevist, at truslen har den fornødne aktualitet, som kræves [for anvendelse af § 14] efter bestemmelsen og retspraksis«.

Givet, at dommen fra Retten i Vordingborg er blevet påberåbt i flere tilfælde, og nu også er blevet lagt til grund i en nyere dom, hvor der blev stueret straffrihed, bør offentligheden kunne læse dens indhold. Desuden bør viden om dommens indhold heller ikke bero på, om kopi heraf ligger i denne

eller hin forsvarer eller anklagers praksissamling (sml. *Michael Gøtze og Henrik Palmer Olsen* i UfR 2010, s. 71 ff., på s. 78). Dommen har imidlertid ikke hidtil været umiddelbart tilgængelig, da den så vidt ses ikke blev publiceret i nogen af de kommercielle domssamlinger, der dengang som i dag i hovedreglen kun bringer afgørelser fra de overordnede retter (*ibid.*, s. 73). Jeg har derfor rekvireret dommen fra Rigsarkivet med henblik på at gøre den tilgængelig for almenheden. Skulle man ønske selv at fremfinde det oprindelige dokument i Rigsarkivet, er relevante oplysninger givet i domshovedet på næste side.

I overensstemmelse med Rigsarkivets betingelser for adgang til og offentliggørelse af dommens tekst – samt hvad der i øvrigt gælder for offentliggørelse af strafferetlige domme og kendelser siden 2004, jf. retsplejelovens § 1017 d, stk. 1 – er dommen blevet anonymiseret, således at sagens parter er erstattet med bogstaver.

Jeg håber at offentliggørelsen af dommen vil være til gavn – hvad enten for praktikere eller for den teoretiske debat om brugen af nødretsbetragtninger i straffesager, hvor tiltalte påberåber sig hensynet til miljøet.

MATTHIAS SMED LARSEN
Fuldmægtig, cand.jur.

B.R.D. (Vordingborg) af 3. september 1993 i sag nr. SS 273/92*

(afsagt af dommer m/ domsmænd)

T1 var tiltalt for som formand for organisationen O at have ledet en aktion mod F Fabrik, hvorunder der blev anbragt en stopventil på fabrikkens spildevandsledning omringet af cementsække, hvorved spildevandsledningen fra fabrikken blev blokeret, angiveligt med omkostninger til følge for i alt ca. 300.000 kr.

Retten fandt, at T1 havde begået den nævnte blokering, og at denne kunne henføres under straffelovens § 291, stk. 1. Blokeringen kunne ikke henføres under § 291, stk. 2, idet alene fabrikkens udgifter til fjernelse af ventilen – men ikke amtets yderligere udgifter til afværgeforanstaltninger – strafferetligt kunne tilregnes tiltalte, og idet et større produktionsstab ikke var dokumenteret.

Retten fandt endvidere, at T1's handling var straffri, jf. straffelovens § 14. Retten lagde herved vægt på, at blokeringen skete med henblik på at afværge truende skade på miljøet i form af vandforurening, hvilket kunne sidestilles med skade på person eller gods, og på lovovertrædelsens forholdsvist begrænsede karakter. Et adhæsionskrav fremsat af amtsrådet blev ikke taget under påkendelse i forbindelse med straffesagen.

* Reproduceret på baggrund af rettens dombog [Rigsarkivet; Retten i Vordingborg, Kriminalretten; Dombog for straffesager (1940-1993); Pakke nr. 8; SS 273/22, s. 529-532]. De medvirkende i sagen er anonymiseret, og enkelte redaktionelle bemærkninger er givet i [kantede parenteser].

År 1993 den 3. september afsagdes i retten i Vordingborg i

SS 273/92

Anklagemyndigheden

mod

T1

sålydende

DOM:

Under denne sag, der er behandlet under medvirken af domsmænd, er der ved statsadvokatens anklageskrift af 7. september 1992 rejst tiltale mod T1 ved den 3. maj 1991 om aftenen som formand for organisationen "O" at have ledet en aktion rettet mod F Fabrik A/S i B i form af anbringelse og cementering af en stopventil i spildevandsledningen fra fabrikken, hvorved virksomhedens udledning af spildevand blev blokeret med ødelæggelser til følge for i alt ca. 300.000 kr.

Ved samme anklageskrift er der endvidere rejst tiltale mod T2 for hærværk efter straffelovens § 291, stk. 2, men sagen er for denne tiltaltes vedkommende udsat.

Under domsforhandlingen har anklagemyndigheden frafaldet at gøre gældende, at stopventilen blev cementeret, men i stedet gjort gældende, at der blev anbragt tre cementsække omkring spildevandsledningens udløb.

Anklagemyndigheden har gjort gældende, at det i anklageskriftet nævnte beløb udgør omkostninger til fjernelse af ventilen, 8.535,00 kr. excl. moms, afværgeforanstaltninger til 36.794,80 kr., og at resten udgør produktionstab med videre for virksomheden.

Tiltalte har principalt påstået frifindelse. Tiltalte har ikke villet bestride, at der blev anbragt en stopventil, og at ventilen blev dækket af 3-4 sække med cement, og at han som formand var med til at beslutte denne aktion, men har bestridt, at handlingen er omfattet af straffelovens § 291, og at der skete skader for, eller at aktionen havde omkostninger til følge, på tilnærmelsesvis 300.000 kr., og at afværgeforanstaltninger er omfattet af straffelovens § 291, og at de foretagende [sic] afværgeforanstaltninger var nødvendige eller påregnelige.

Subsidiært har tiltalte nedlagt påstand om, at handlingen er straffri i medfør af straffelovens § 14, idet tiltalte har gjort gældende, at aktionen var nødvendig for at få tilsynsmyndighederne til at gribe ind overfor en truende fare for miljøet. Mere subsidiært har tiltalte påstået strafbortfald efter straffelovens § 84, stk. 2, eller § 85 og mest subsidiært strafnedsættelse efter straffelovens § 85.

Der er under sagen afgivet forklaring af tiltalte og vidneforklaring af:

V1 ansat i F fabrik A/S,
dykker V2,
ingeniør V3, A amtskommune,
brandinspektør V4 og
afdelingsleder, dr. pharm. V5.

Herom henvises til retsbogen.

Af A amts redegørelse af 11. juni 1991 fremgår det, at regnskyl på 130 l/r pr. ha. vil fylde virksomhedens blandingsbassin og søbassin på 40 minutter under forudsætning af, at de i forvejen er tomme, og at kapaciteten efter aktionen er blevet forøget jfr. bilag 21.

Af bilag V fremgår det, at A amt den 2. juli 1991 har påbudt F A/S øjeblikkeligt af [sic] bringe ulovlige udledninger af Galben og trichlorethylen til ophør.

Af bilag P fremgår det, at der den 20. juni 1991 mellem A amt og M blev indgået kontrakt om, at sidstnævnte skulle bistå amtet ved en undersøgelse af påvirkningerne i X-strømmen fra spildevandsudledningen fra F Fabrik A/S.

Retten skal udtale:

Retten finder, at tiltalte ved som formand for "O" at have været med til at beslutte at anbringe en stopventil i den omtalte spildevandsledning og at stoppe ventilen har besluttet at foretage en handling, der ganske må sidestilles med en ødelæggelse af ledningen omend af midlertidig karakter. Det findes uden betydning, at der blev anbragt sække med cement omkring ventilen. Da det er ubestridt, at F Fabrik A/S herved pådrog sig en udgift på 8.535 kr. excl. moms til fjernelse af ventilen, findes tiltalte for så vidt skyldig i hærværk. Retten finder at kunne lægge til grund, at tiltalte ikke har indset, at der var en nærliggende risiko for, at de bestående spildevandsbassiner hurtigt kunne flyde over i tilfælde af regn, når udledningen var stoppet. Efter tiltaltes forklaring lægger retten derimod til grund, at tiltalte ville have sørget for genåbning af udløbet, hvis han var blevet gjort opmærksom på, at der var en nærliggende risiko for oversvømmelse af bassinerne. Efter vidnet V3's forklaring var tilsynsmyndigheden derimod klar over denne fare, men efter

vidnets og tiltaltes forklaringer lægges det til grund, at vidnet ikke under telefonsamtalerne den 3. maj 1991 gjorde tiltalte opmærksom på risikoen. Efter samme vidnes forklaring lægges det endvidere til grund, at det fra tilsynsmyndighedens side senere på dagen, da ledningen var blevet lukket, direkte blev besluttet ikke at rette henvendelse til O, og retten finder ikke at kunne se bort fra, at en sådan ville have medført, at O i løbet af kort tid ville have genåbnet ledningen, således at afværgeforanstaltninger kunne have været undgået. Det er ubestridt, at amtets efterfølgende afværgeforanstaltninger kostede 36.794,80 kr., men retten finder under hensyn til det ovenfor anførte ikke, at disse foranstaltninger strafferetligt kan tilregnes tiltalte. Det findes ikke efter bevisførelsen godtgjort, at F Fabrik A/S havde noget produktionstab som følge af lukningen af ledningen, og det er i denne forbindelse oplyst, at virksomheden har hævet en mod "O" anlagt erstatningssag. Som følge af der [sic] anførte findes det af tiltalte udførte hæværk alene at kunne henføres under strfl. § 291, stk. 1.

Efter bevisførelsen lægger retten til grund, at tiltalte flere gange forgæves henvendte sig til tilsynsmyndigheden for at gøre opmærksom på, at tilstanden i farvandet i forureningsmæssig henseende var værre end antaget af amtet, herunder at der skete ulovlige udledninger fra F Fabrik A/S, og at tilsynsmyndigheden efterfølgende har erkendt dette, og at dette har givet anledning til, at der blev indledt nye undersøgelser og stillet skærpede krav til virksomheden. Under disse omstændigheder finder retten at kunne lægge til grund, at handlingen blev foretaget for at afværge truende skade på miljøet, ligesom retten finder at skade på miljøet kan sidestilles med skade på person eller gods. Under hensyn hertil og til lovovertrædelsens forholdsvist begrænsede karakter, finder retten, at tiltaltes handling er straffri i medfør af strfl. § 14.

Det af A amtsråd nedlagte erstatningskrav tages efter retsformandens bestemmelse ikke under påkendelse jfr. strfl. [sic, antagelig mentes rpl.] § 992, stk. 2.

THI KENDES FOR RET:

Tiltalte T1 straffes ikke.

Det offentlige udredes sagens omkostninger.